

FÖRSLAG

RUN/129/2025
Ert dnr: LI2024/02430

Erik Noaksson
Samhällsutveckling
Tfn: 063146562
E-post: erik.noaksson@regionjh.se

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.missvar@regeringskansliet.se

Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk – remiss på Delbetänkande av 2024 års skogspolitiska utredning (SOU 2024:91)

Den 19 december 2024 presenterades delbetänkandet från 2024 års skogspolitiska utredning, Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk (SOU 2024:91). Målet med utredningen är att främja ett långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt skogsbruk, ökad skoglig tillväxt och ökad tillgång till hållbar skoglig biomassa för att bidra fullt ut till klimatomställning, jobb och tillväxt i Sverige. De jämställda skogspolitiska målen – miljömålet och produktionsmålet – ska ligga fast. I delbetänkandet lämnas totalt 41 författningsförslag i både skogsvårdslagen och miljöbalken med avsikten att modernisera och förenkla regelverket för skogsbruk som ökar rättssäkerheten.

Region Jämtland Härjedalen tackar för möjligheten att genom remissen få bidra med synpunkter på delbetänkandet och utredningen. Vi välkomnar väl avvägda förändringar som gör det enklare att driva näringsverksamheter kopplat till skog och skogsbruk i ett brett perspektiv utifrån de förutsättningar som råder i Jämtlands län som berör många intressenter. Utifrån de jämställda skogspolitiska målen ser vi det som särskilt viktigt att de nationella anslagen för naturvårdsavtal och stöd till kunskapsinsamling för enskilda skogsägare kraftigt höjs och förbättras. Det är särskilt viktigt för Jämtlands län med många mindre lantbruk och skogsgårdar som står inför generationsväxlingar och som särskilt uppmärksammas nationellt i fallet för familjen som bedrivit mjölkgård i Västjämtland under 45 år. I Jämtlands län vill vi värna den mångfald och mångbruk av våra skogar som vi har idag och vill utveckla för kommande generationer, vilket vi utvecklar nedan inom fem områden kopplat till delbetänkandet. Detta baseras på inte mindre än fem strategier inom regional och samisk utveckling, skog, energi och klimat samt smart specialisering.

Övergripande behöver utredningen djupare problematisera över de sammanhang som berör fler av de utredningar och beredningar som just nu pågår i skogspolitiken. Dessa behöver synkroniseras och mer skyndsamt beredas i en helhet. Direkta intressekonflikter behöver identifieras och hanteras. Det gäller tex:

- Miljömålsberedningen (behandlar bland annat formellt skydd och förordningen för markanvändningssektorn (LULUCF))
- Avskogningsförordningen (EUDR med betydande effekter för marknaden, spårbarhet av virke, regelbörda mm.)

- Artskyddsutredningen som är intern på Regeringskansliet och fortsatt oklar (berör bl.a. nationellt fridlysta arter samt ersättningsfrågor)
- Grundlagskommittén (bl.a. skogliga äganderättsfrågor)
- Samt själva Slutbetänkandet av 2024 års skogspolitisk utredning (övergripande förslag om bl.a. kunskapskrav och ersättningsrätt)

En viktig fråga här är att fördjupat problematisera kring är hur de jämställda skogspolitiska målen (miljömålet och produktionsmålet) ska hanteras kopplat till EU:s tre klimatmål med utsläppshandeln (EU ETS), den icke-handlade sektorn (ESR) och utsläpp och upptag från skog och mark (LULUCF) där Sverige har specifika åtaganden under ESR och LULUCF.

Utifrån Miljömålsberedningens betänkande (17 februari 2025) står det klart att det finns en betydande utmaning i att klara Sveriges krav på kolsänkor utifrån en reducering av Sveriges koldioxidutsläpp med 55 procent till 2030, där beredningen arbetat med ett beting på 7 miljoner ton koldioxid som kolsänka från skogen (i avsaknad på andra kolinångande verksamheter), medan Naturvårdsverket under hösten 2024 har rekommenderat upptag av 19 miljoner ton koldioxid för att klara Sveriges nettoutsläpp av koldioxid till 2030. Annars riskerar Sverige som nation mycket dryga böter från EU utifrån överenskommelsen inom Parisavtalet. Frågan om skogen som kolsänka behöver hanteras så att ansvar, och möjligheterna, inom den gröna omställningen fördelas jämnt över hela landet och att inte de skogsrelaterade näringarna i vårt län hamnar i en situation som hämmar, eller gör framtida investeringar osäkra, inom en sektor med väldigt hög sysselsättningsgrad i vårt län.

Jämtlands län är som sagt ett stort och rikt skogslän med en diversifierad skogsnäring (skogsbruk, träförädling, rennäring och besöksnäring) som omsätter stora belopp med många anställda. För länet blir det sålunda av största vikt att skogens komplexa roll utifrån miljömål och produktions/näringslivsmål skyndsamt klaras ut på ett sådant sätt att våra arbetstillfällen tryggas, stärks och långsiktigt utvecklas inom samtliga berörda näringar i hela länet. Härvid finns det särskilt några punkter att mer i detalj beröra inom utredningens förslag.

- *Kostnadsfördelning för kunskapsinhämtning enligt miljöbalken* – där utredningen föreslår att en regel bör införas som begränsar hur mycket markägaren ska behöva betala för att skaffa det underlag som krävs för att uppfylla kunskapskravet, till exempel inventera skyddade arter eller inhämta underlag som myndigheterna kräver.
- *Ett system för ersättning till markägare när skogsbruk försvåras på grund av bevarande av natur* – där utredningen föreslår att när skogsbruk försvåras på grund av bevarande av natur ska markägaren kunna kräva att staten beslutar om så kallat skogsmarksskyddsområde på platsen. Markägaren ska få ersättning motsvarande 125 procent av marknadsvärdet. I första hand ska dock lösningar med naturvårdsavtal prövas. Det framgår att artskyddsreglerna kommer att omfattas av förslaget.
- *Förändrat tillsynsansvar och överklagandeprocess inom skogsbruk* – där utredningen föreslår att Skogsstyrelsen ska vara ansvarig tillsynsmyndighet för artskydd när det gäller skogsbruksåtgärder som omfattas av skogsvårdslagen. Beslut enligt skogsvårdslagen ska överklagas till mark- och miljödomstolen i stället för som i dag, till förvaltningsdomstol.

Enligt det så kallade ”kunskapskravet” i 2 kap. 2 § miljöbalken måste den som bedriver eller planerar en verksamhet eller åtgärd ha tillräcklig kunskap för att skydda människors hälsa och miljön från skador eller olägenheter. För skogsbruk innebär detta att markägare måste kunna visa att de förstår hur åtgärderna påverkar miljön i området samt vilka skydds- och försiktighetsåtgärder som är rimliga att vidta med hänsyn till denna påverkan. När det avser arter bör kunskapsunderlaget vara tillräckligt för att kunna utesluta att en skogsbruksåtgärd sker i strid med artskyddsförordningen. Enligt nuvarande reglering kan tillsynsmyndigheten, vid avsaknad av tillräckligt underlag, besluta om att förbjuda en åtgärd om markägaren inte visat att åtgärden är godtagbar. Att markägare ensamt ska bära ansvaret för att visa en godtagbar skogsbruksåtgärd anses i delbetänkandet inte vara proportionerligt. I utredningen lyfts problematiken att kostnaderna för att samla in ytterligare kunskap, exempelvis genom inventeringar, i vissa fall kan vara så höga att de inte står i rimlig proportion till de intäkter som den planerade åtgärden förväntas att ge. Ett av förslagen är därför en preciserad skälighetsbedömning i 2 kap. 7 § miljöbalken som kopplas till skogsbruk och tar hänsyn till markägares kostnad för att inhämta ny kunskap i förhållande till värdet på den berörda delen av fastigheten. Den kostnad som kan bli aktuell för markägare bör enligt förslaget inte uppgå till mer än ett fåtal procent och aldrig mer än tre procent av värdet på den berörda delen av fastigheten. Kunskapsunderlag som krävs för att utreda ärenden som går utöver denna kostnadsgräns föreslås tillsynsmyndigheten vara ansvarig för. Förhoppningen med förslaget är att räckvidden av kunskapskravet och bevisbördan vid skogsbruksåtgärder preciseras för att det ska bli tydligare för markägaren vad som förväntas och vilka kostnader som kan uppstå.

Utredningen presenterar således två förslag rörande ersättningsrätt, ett kopplat till förtydligt kunskapskrav där skogsägarens kunskapskrav/utredningsansvar begränsas kraftigt, samt ett förslag som säkerställer ersättningsrätten där beslut föranleder betydande skada för skogsägaren. Vidare ger utredningens förslag som i praktiken innebär en lösning som skulle motsvara ett formellt skydd vid artskyddsärenden. Utredningen lägger också förslag kring domstolsprövning, som ska säkerställa att beslut inte kan överklagas till både allmän förvaltningsdomstol och mark- och miljödomstol samt att se över Skogsstyrelsens roll i mark- och miljödomstol när ideella föreningar överklagar. Utredningen föreslår också att artskyddsdispens ska prövas av Skogsstyrelsen.

Dessa förslag kan vara bra om de utformas på rätt sätt. Region JH välkomnar ett stärkt förslag till ersättning, och kostnadsminimering, för berörda skogsägare. Kunskapskravet är viktigt för det rättsliga skyddet för alla skogsägare som berörs av de naturvårdslagar som gäller inom Sverige och EU. Detta måste säkerställas så att rättsosäkerheten, och de framtida möjligheterna att bedriva näringsverksamheter utifrån skogen som resurs för många intressen i hela Sverige, inte äventyras för nu levande och kommande generationer. Samtidigt kräver dessa förslag att staten säkerställer, och tillför, ansvariga myndigheter de *avsevärda medel* som dessa förslag i praktiken innebär. Detta gäller inte minst för naturvårdsavtal som idag är mycket starkt underfinansierat i hela landet och Jämtlands län i synnerhet.

Regionen har inget att erinra i sak hur staten organiserar och styr statliga myndigheter, men när det gäller tillsynsansvaret för artskydd och förslaget att överföra ansvar från Länsstyrelsen till Skogsstyrelsen kan det ifrågasättas om detta i praktiken stärker ett aktivt skogsbruk utifrån de jämställda skogspolitiska målen – miljömålet och produktionsmålet –

då Länsstyrelserna har betydande helhetskompetens inom miljöområdet, som Skogsstyrelsen saknar, och som dessutom berör flera andra myndighetsutövande områden så som naturskydd, klimat, reservatsbildningar m.fl. Skogsstyrelsen uppfattas redan idag ha en hög arbetsbelastning utifrån nuvarande myndighetsuppdrag, med risk för att överlappande expertkompetens måste byggas upp inom de två myndigheterna utifrån utredningens förslag.

Delbetänkandets förslag kring ”kunskapskravet” i 2 kap. 2 § miljöbalken, förändringar för överklagandeprocessen, och förkortade handläggningstider vid avverkningsanmälan, behöver också beakta och spegla den komplexa mångfald av intressen som finns kopplat till skog, skogsbruk, rennäringen och andra samiska näringsintressen, besöks och bevarandointressen. Kunskap och förankring kräver tid och möjlighet till reflektion. Detta uttrycks bland annat i visionerna för samisk utveckling i Jämtland Härjedalen (2022) där samiska näringar är synliggjorda, erkända och inkluderade i all strategisk planering ”i samiska samhället ska allas röst höras och beslutsfattande ske efter noga övervägande och i samförstånd. Principen om samförstånd ger utrymme för alla ståndpunkter och utesluter inte någon från möjlighet att påverka. I det svenska samhällssystemet upplever dock samer en utmaning. Som numerär minoritet i ett majoritetsbaserat samhällssystem är det samiska folket ständigt i demokratiskt underläge. Samisk representation bjuds i allt fler sammanhang in men har p.g.a sin minoritetsstatus begränsade möjligheter att påverka processer i en samiskt positiv riktning. Stöd för samiskt själv- och medbestämmande ges dock i flera gällande lagar och deklarationer.”

Vidare föreslår utredningen att:

- *Sambandet mellan avverkningsanmälan och anmälan för samråd tas bort* – där utredningen föreslår att en avverkningsanmälan inte längre ska anses vara ett samråd enligt 12:6 MB utan att det ska åligga skogsägaren att initiera samråd där behov föreligger. Enligt förslaget ska det finnas tydliga definitioner och utritade områden där samrådsplikt gäller.
- *Kortare tidsfrist för påbörjande av skogsbruksåtgärder efter anmälan till Skogsstyrelsen* – där utredningen föreslår att tidsfristen för att få börja avverka efter en avverkningsanmälan kortas till tio dagar. Kopplingen mellan avverkningsanmälan och anmälan för samråd enligt miljöbalken tas bort. Nya regler införs som ska göra det tydligt för markägaren när naturvärdena är så höga att samråd med Skogsstyrelsen behövs. När samråd behövs, ska tidsfristen fortfarande vara sex veckor. Syftet med förslaget är att enkla åtgärder ska hanteras snabbare.

Regionen välkomnar förenklingar som gör det lättare att bedriva näringslivsverksamheter men ser samtidigt att det här kan finnas en uppenbar risk för rättsosäkerhet med dessa förslag, främst att en avverkningsanmälan inte längre ska anses vara ett samråd enligt 12:6 MB utan att det ska åligga skogsägaren att initiera samråd där behov föreligger. Detta riskerar att medföra en stor osäkerhet för de många små skogsägarna i vårt län. Det är dessutom mycket oklart vilka områden som skall vara samrådspliktiga.

En handläggningstid på 42 dagar har i praktiken visat sig mycket viktig då Skogsstyrelsen har en hög arbetsbelastning, vilket bl.a. resulterat i en myndighetspraxis att i ökad utsträckning godkänna avverkningsanmälningar automatiskt, då man inte hinner med

granskningen inom en sexveckorsperiod, något som har kritiserats av exempelvis mark- och miljödomstolen i Växjö. Förslaget med en kraftigt förkortad handläggningstid gör det i praktiken även omöjligt för civilsamhället att agera juridiskt (och dessutom villkorat mot de beslut som Skogsstyrelsen tar utifrån utredningens förslag) under tidsfristen på tio dagar. Detta strider mot Århuskonventionen som garanterar tillgång till information om det som påverkar miljön i ens närområde och ger miljöorganisationer rätt att överklaga beslut. Utifrån omloppstiden på skog, som inte sällan är betydligt mer än 100 år, torde en generell förkortad handläggningstid från 42 till 10 dagar, vara av underordnad betydelse till förmån för en rätts- och kvalitetssäkrad myndighetsutövning.

Det samma torde även gälla processen för samråd i en sektor som berör så många olika typer av näringsverksamheter och intressen. Detta är inte minst tydligt i ett skogslän som Jämtland Härjedalen med betydande intressen inom de samiska näringarna, besöksnäringen, bevarandebandintressen och den ideella naturvården, tillsammans med det traditionella skogsbruket. Vikten av bra och inkluderande samrådsprocesser kan därför inte nog understrykas. Jämtland Härjedalen ingår dessutom i samiskt förvaltningsområde och det innebär exempelvis ett särskilt skydd för samisk kultur och samiska språk. Samerna är ett urfolk och har därigenom en särskild rättslig ställning. Denna särställning innebär att Sverige har vissa åtaganden gentemot samerna enligt internationell och nationell rätt. Bland annat stadgar regeringsformen att det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Det är mot den bakgrunden konsultationslagen tillkommit och trätt i kraft den 1 mars 2022 och ska förstås som en åtgärd som kan bidra till att Sverige i större utsträckning efterlever sina åtaganden gentemot det samiska folket. Syftet med lagen är att säkerställa samernas rätt till delaktighet i beslutsprocesser på alla nivåer i samhället och stärka samernas inflytande i frågor som särskilt berör dem.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Jonas Andersson
Ordförande regionala utvecklingsnämnden

Magnus Aspegren
Regional utvecklingsdirektör